

**WETENSCHAPPELIJK COMITE
VAN HET FEDERAAL AGENTSCHAP VOOR DE VEILIGHEID
VAN DE VOEDSELKETEN**

ADVIES 17-2015

Betreft : Evaluatie van een ontwerp van ministerieel besluit over de bestrijding van hondsdolheid en van de noodzaak van verplichte vaccinatie tegen hondsdolheid in België (Dossier SciCom N° 2015/09).

Advies goedgekeurd door het Wetenschappelijk Comité op 11 september 2015.

Samenvatting

Rabiës kan onder verschillende epidemiologische vormenvoorkomen: de sylvatische vorm (vossenrabiës), de urbane vorm (hondsdolheid) en de vorm gerelateerd aan vleermuizen (vleermuizenrabiës). Omdat rabiës een zoönose is, is de bestrijding ervan zowel op Europees vlak als op nationaal vlak gereguleerd.

Er wordt aan het Wetenschappelijk Comité gevraagd om een ontwerp van ministerieel besluit over de bestrijding van hondsdolheid in België te evalueren. Dit ministerieel besluit voorziet in (1) het stopzetten van de verplichte vaccinatie van honden tegen rabiës ten zuiden van Samber-en-Maas en (2) de verplichte vaccinatie van honden en katten in plaatsen van camping of caravaning in geheel België. Er wordt eveneens gevraagd de noodzaak te evalueren om bijkomende vaccinaties uit te voeren om de volksgezondheid te bewaren en, indien dit het geval is, voorstellen te formuleren met betrekking tot de in acht te nemen diersoorten, Belgische regio's en omstandigheden.

Dit advies wordt geformuleerd op basis van de huidige epidemiologische situatie van rabiës, overwegende dat de vossenrabiës in België en in naburige landen uitgeroeid is, en op Europees vlak een duidelijke afname kent, en dat in Europa hondsdolheid bij honden afwezig is.

Gezien vossenrabiës uitgeroeid is in België en gezien de epidemiologische toestand in Europa, is het Wetenschappelijk Comité van mening dat de systematische vaccinatieplicht van honden ten zuiden van Samber-en-Maas, niet langer noodzakelijk is. Om dezelfde reden en ook omdat het volgens de Europese wetgeving verplicht is bij elke introductie op het Belgische grondgebied, honden, katten en fretten te vaccineren, beveelt het Wetenschappelijk Comité niet aan om deze honden, katten en fretten van Belgische oorsprong verplicht te vaccineren bij camping of caravaning op het Belgische grondgebied, en evenmin in andere omstandigheden zoals in vakantieparken, verzamelplaatsen van honden, in gezinswoningen of bij particuliere doelgroepen. Het Comité herinnert eraan dat onmiddellijke vaccinatie kan worden opgelegd bij honden, katten en fretten op basis van een risicoevaluatie in geval van bevestiging van een geval van rabiës in België of in geval de epidemiologische situatie in de buurlanden wijzigt.

Het Wetenschappelijk Comité is van mening dat een goede wijze om de gevolgen van illegale introductie van besmette dieren en het risico op rabiës in België in te perken, bestaat uit het voeren van informatiecampagnes en sensibiliseringsacties bij het publiek en bij dierenartsen om eigenaars van honden, katten en fretten aan te moedigen om hun dieren vrijwillig te vaccineren en hen op de hoogte te brengen van de Europese regels voor invoer en transport van honden, katten en fretten.

Bovendien zouden inspecties moeten worden gepland in de meest risicovolle plaatsen waar niet-gevaccineerde dieren afkomstig uit het buitenland aanwezig kunnen zijn (vb. campings), om de correcte toepassing van de verplichte vaccinatie tegen rabiës voorzien in de Europese wetgeving te controleren.

Summary

Advice 17-2015 of the Scientific Committee of the FASFC on a draft ministerial decree in regard to rabies control and evaluation of the need for mandatory vaccination against rabies in Belgium

Rabies can take various epidemiological forms: the sylvatic form (fox rabies), the urban form (canine rabies) and the form related to bats (bat rabies). As rabies is a serious zoonotic disease, the control of this disease is regulated at both European and national level.

The Scientific Committee is asked to evaluate a draftministerial decree on rabies control in Belgium. This ministerial decree provides (1) the discontinuation of mandatory rabies vaccination of dogs residing south of the Sambre and Meuse river and (2) the mandatory vaccination of dogs and cats staying at camping or caravanning sites all over Belgium. It is also asked to the Scientific Committee to assess the need for additional vaccinations to protect public health and, if this is the case, to issue proposals on which animal species, regions of Belgium and circumstances have to be taken into account.

This advice is formulated based on the current epidemiological situation of rabies, taking into account that fox rabies has been eradicated in Belgium and neighboring countries and is in sharp decline in Europe, and that canine rabies is absent in Europe.

Given the eradication of fox rabies in Belgium and the epidemiological situation in Europe, the Scientific Committee is of the opinion that the mandatory systematic vaccination of dogs south of the Sillon Sambre and Meuse river is no longer justified. For the same reason, and also because, according to the EU legislation, vaccination of dogs, cats and ferrets is mandatory in any introduction into Belgium, the Scientific Committee does not recommend the mandatory vaccination in Belgium of these dogs, cats and ferrets from Belgium origin during camping or caravaning, or even in other circumstances such as recreation centers, dog collection points or families, or in special target groups. The Committee recalls that the immediate vaccination may be made compulsory in dogs, cats and ferrets on the basis of a risk assessment in case of confirmation of a case of rabies in Belgium or in case the epidemiological situation in the neighboring countries changes.

The Scientific Committee considers that a good way to limit the consequences of illegal introductions of infected animals and limit the risk of rabies in Belgium is to conduct information campaigns and awareness actions among the public and veterinarians to encourage dog, cat and ferret owners to vaccinate their animals on a voluntary basis and in order to keep them informed about European legislation on the import and movement of dogs, cats and ferrets.

In addition, inspections should be programmed in places most at risk for the presence of unvaccinated animals coming from foreign countries (ex. camping) to control the correct application of mandatory rabies vaccination required by European legislation.

Trefwoorden

Hondsdolheid - rabiës - vaccinatie - honden - katten - fretten

1. Referentietermen

1.1. Wetgeving en vorige adviezen van het Wetenschappelijk Comité

De regelgeving die in België van kracht is ter bestrijding van rabiës is het koninklijk besluit (KB) van 10 februari 1967 houdende reglement van de diergeneeskundige politie op de hondsdolheid.

Volgens het ministerieel besluit (MB) van 23 februari 1967 houdende tijdelijke maatregelen inzake diergeneeskundige politie op hondsdolheid, is vaccinatie tegen rabiës verplicht voor honden ten zuiden van Samber-en-Maas en op het hele Belgische grondgebied voor honden die hun eigenaar vergezellen naar camping of caravaning.

Op Europees vlak is het, volgens de Verordening (EU) nr. 576/2013 van het Europese parlement en de Raad van 12 juni 2013 betreffende het niet-commerciële verkeer van gezelschapsdieren, verplicht honden, katten en fretten te vaccineren tegen rabiës voor alle verkeer naar België afkomstig van een andere lidstaat of een derde land (handelsverkeer, reizen, toerisme, invoer,...). Deze vaccinatie is eveneens verplicht ingeval van verkeer van België naar de lidstaten. Bepaalde landen (Oostenrijk, Denemarken, Estland, Letland, Zwitserland,...) maken gebruik van een afwijking die het hen mogelijk maakt tegen rabiës niet-gevaccineerde jonge dieren op hun grondgebied binnen te laten.

In 2005 heeft het Wetenschappelijk Comité het risico op rabiës in België op grond van de toenmalige epidemiologische toestand in Europa geëvalueerd, en heeft het aanbevelingen geformuleerd in verband met beheersopties om de herintroductie van rabiës in België te vermijden (advies 20-2015 van het Wetenschappelijk Comité).

Gezien de evolutie van de sanitaire toestand sinds 1967 en de wijzigingen van de nationale (verplichte identificatie van gezelschapsdieren) en Europese wetgeving (niet-commerciële verkeer van gezelschapsdieren), werd in 2013 een ontwerp KB en een ontwerp MB betreffende de bestrijding van hondsdolheid voor advies aan het Wetenschappelijk Comité voorgelegd, dit om het KB van 10 februari 1967 te actualiseren. De risicobeoordeling van het Wetenschappelijk Comité werd gepubliceerd in het advies 21-2013. Het KB en MB zullen binnenkort worden gepubliceerd.

1.2. Vragen

De Minister van Middenstand, Zelfstandigen, KMO's, Landbouw en Maatschappelijke integratie vraagt advies aan het Wetenschappelijk Comité over een ontwerp van MB met betrekking tot de bestrijding van hondsdolheid. Dat MB voorziet in :

- de opheffing van het MB van 23 februari 1967 waarbij de vaccinatie van honden ten zuiden van Samber-en-Maas en op camping of caravaning op het Belgische grondgebied verplicht is;
- de verplichte vaccinatie van honden en katten op camping of caravaning op het hele Belgische grondgebied.

Verder worden de volgende vragen gesteld :

Is het nuttig, rekening houdende met de noodzaak om de volksgezondheid te beschermen, bijkomende vaccinaties uit te voeren (naast deze voorzien voor dieren op camping of caravaning) ? Indien ja, voor welke diersoorten, in welke regio's van België en onder welke omstandigheden ?

Gelet op de discussies tijdens de werkgroepvergadering van 16 juli 2015 en de plenaire zitting van het Wetenschappelijk Comité van 11 september 2015,

geeft het Wetenschappelijk Comité het volgende advies :

2. Inleiding

Rabiës wordt veroorzaakt door een virus dat behoort tot de familie van de Rhabdoviridae, genus *Lyssavirus*. Momenteel omvat dit genus 13 soorten van *Lyssavirus*. Van 6 soorten is geweten dat ze dodelijke infecties bij de mens veroorzaken. Het virus wordt op de mens overgedragen via speeksel, hoofdzakelijk door beten, maar ook via krabben en likken.

Dit advies van het Wetenschappelijk Comité houdt rekening met de huidige epidemiologische situatie inzake rabiës, die als volgt kan worden samengevat :

- Sylvatische vorm (vossenrabiës). Van 1966 tot 1999 kwam rabiës endemisch voor in de Belgische vossenpopulatie ten zuiden van Samber-en-Maas. Herhaalde campagnes van orale vaccinatie van vossen hebben geleid tot het geleidelijk verdwijnen van rabiës in België (Brochier et al., 2001 ; advies 20-2005 van het Wetenschappelijk Comité). België is sinds 2001 officieel vrij van rabiës. Niettegenstaande de verhoogde densiteit van de populatie en de grotere geografische verspreiding van vossen in België werd sinds 1998 geen enkel geval van rabiës bij deze diersoort waargenomen. De laatste vaccinatiecampagne bij vossen gebeurde in 2003 in de grensstreek met Duitsland. Dankzij vaccinatie is in de buurlanden vossenrabiës ook geleidelijk verdwenen (enkel Duitsland heeft tussen 2005 en 2008 een opflakking gekend, maar sindsdien niet meer) (advies 20-2005 van het Wetenschappelijk Comité). Echter, in tegenstelling tot de afname van de vossenrabiës in West-Europa, komt rabiës nog voor bij vossen en wasbeerhonden in de meeste Oost-Europese landen (<http://www.who-rabies-bulletin.org/>; Robardet and Cliquet, 2015).
- Vleermuizenrabiës. In verschillende Europese landen werden gevallen van rabiës door de Lyssavirussen EBLV1 en EBLV2 bij vleermuizen aangetroffen (26 gevallen in 2014). Tot op heden werd geen enkel geval in België aangetroffen (B. Brochier, E. Thiry, S. Van Gucht, persoonlijke mededeling).
- Urbane vorm (rabiës bij honden). Er is geen circulatie van het klassieke rabiësvirus bij honden in Europa. Hondsdolheid kan in België worden binnengebracht via besmette honden, katten en fretten afkomstig van niet-vrije landen. Dit was het geval eind 2007 en begin 2008 wanneer twee gevallen van hondsdolheid werden ontdekt bij honden die illegaal ingevoerd werden uit Marokko en Gambia.

3. Advies

3.1. Methodologie

In dit advies worden antwoorden geformuleerd op de gestelde vragen op basis van expertopinie.

De risicokwalificatie van razernij in België (punt 3.2., vraag 3) is enerzijds gebaseerd op expert opinie en anderzijds op een schatting uitgevoerd door ANSES volgens een ordinale risicoschaal gaande van 0 tot 9, waarbij 0 afwezigheid van risico en 9 een zeer hoog risico betekent (AFSSA, 2008).

3.2. Antwoorden op de gestelde vragen

• Vraag 1: Is het noodzakelijk om een vaccinatieplicht te behouden voor honden ten zuiden van de grens gevormd door Samber-en-Maas?

Tot op heden is er een vaccinatieplicht tegen rabiës voor honden ten zuiden van de grens gevormd door Samber-en-Maas (MB van 23 februari 1967). Het Wetenschappelijk Comité is van mening dat deze vaccinatieplicht thans niet meer noodzakelijk is omwille van de volgende redenen :

- België is sinds 2001 officieel vrij van rabiës;
- de sylvatische vorm van rabiës neemt duidelijk af in Europa.

Een verplichte systematische vaccinatie is gegrond in geval van endemische rabiës, zoals het geval was in België vóór 2000 en zoals momenteel het geval is in de Oost-Europese landen (<http://www.who-rabies-bulletin.org/>).

In de buurlanden van België, is er op dit ogenblik geen verplichte systematische vaccinatie.

• Vraag 2: Is het noodzakelijk om honden, katten en fretten in camping of caravaning in België verplicht te vaccineren?

Tot op heden is er een vaccinatieplicht tegen rabiës voor honden in camping of caravaning in België (MB van 23 februari 1967). Deze plaatsen worden beschouwd als risicocontactplaatsen tussen honden van diverse herkomst, tussen honden en kinderen, of tussen honden en de wilde fauna (vossen).

Het Wetenschappelijk Comité is van mening dat deze verplichte vaccinatie niet langer noodzakelijk is, ongeacht of het honden, katten of fretten betreft, omwille van de volgende redenen :

- De sylvatische vorm van rabiës is sinds 2001 in België uitgeroeid. Hierdoor is de kans op contacten van honden, katten en fretten op camping of caravaning met besmette wilde dieren nihil ;
- Op camping of caravaning vindt men enerzijds dieren van Belgische oorsprong voor dewelke het risico op rabiës niet verhoogd is, gezien België officieel vrij is van rabiës, en anderzijds dieren afkomstig uit het buitenland. Deze laatste moeten verplicht gevaccineerd worden volgens de Europese wetgeving, zelfs wanneer ze gewoonweg België doorkruisen (Verordening (EU) nr. 576/2013). Het risico op besmetting van een hond, kat of fret op camping of caravaning wordt dus als miniem ingeschat als de Europese wetgeving correct wordt toegepast.
- Plaatsen van camping of caravaning zijn niet de enige plaatsen waar zich contacten tussen honden, katten en fretten van verschillende herkomst of tussen honden, katten en fretten en kinderen kunnen voordoen. Hetzelfde risico is aanwezig op alle andere contactplaatsen zoals vakantieparken of vrijetijdscentra (vakantiewoningen, hotels,...), verzamelcentra voor honden (wedstrijden, vakantiepensies voor honden,...), gezinswoningen, enz., en dit op het gehele Belgische grondgebied. De verplichte vaccinatie in camping of caravaning zou dan naar deze andere contactplaatsen uitgebreid worden. Volgens het Wetenschappelijk Comité bestaat er geen wetenschappelijk argument om een verplichte vaccinatie van dergelijke omvang te verantwoorden.

- In zijn advies 27-2013, was het Wetenschappelijk Comité voorstander van een verplichte vaccinatie van honden, katten en fretten tegen rabiës op camping of caravaning op het Belgische grondgebied. De wetgeving echter liet toen nog de introductie toe op het grondgebied van niet-gevaccineerde jonge pups. Dit is sinds 29 december 2014 verboden. Het risico op introductie of rabiës is dus nog kleiner geworden.
- **Vraag 3: is het nuttig, rekening houdend met de noodzaak om de volksgezondheid te beschermen, bijkomende vaccinaties uit te voeren? Indien ja, bij welke diersoorten, in welke regio's van België en onder welke omstandigheden zijn bijkomende vaccinaties nuttig?**

Om eventueel risicopopulaties voor rabiës infectie van honden, katten en fretten te identificeren die mogelijks aan een verplichte vaccinatie kunnen onderworpen worden, werd de volgende methodologie toegepast :

1. Schatting van de kans op introductie van rabiës in België via verschillende wegen

Er werden verschillende introductiewegen van rabiës in België geïdentificeerd :

- legale introductie (handelsverkeer, invoer of reis¹) van besmette honden, katten en fretten;
- illegale introductie (handelsverkeer, invoer of reis¹) van besmette honden, katten en fretten;
- infectie van katten, zonder honden of fretten uit te sluiten, met EBLV1 afkomstig van besmette vleermuizen;
- introductie van besmette vossen;
- introductie van besmette wasberen;
- introductie van besmette wasbeerhonden;
- introductie van andere wilde roofdieren die besmet kunnen zijn (wolven, enz.);
- introductie van besmette vleermuizen (vb. onlangs werd een toevallige introductie van een vleermuissoort (*Eptesicus fuscus*) in een container afkomstig uit de Verenigde Staten opgespoord. Vleermuizen van deze soort kunnen drager zijn van het rabiësvirus (RABV) in de Verenigde Staten).

De kans op introductie via besmette wilde dieren (vossen, wasbeerhonden, wasberen, vleermuizen, andere) is zeer laag gezien de afname van de sylvatische rabiës in Europa, de epidemiologische situatie in de buurlanden en het feit dat vleermuizenrabiës nog niet werd aangetoond in België.

Als de wetgeving over de verplichte vaccinatie bij introductie (handelsverkeer, invoer, reis) naar België nageleefd wordt, is de kans op introductie van rabiës via legale introducties van honden, katten en fretten zeer laag.

De illegale introductie (handelsverkeer, invoer, reis) van niet-gevaccineerde besmette honden, katten en fretten is de meest waarschijnlijke wijze van introductie van rabiës, maar is ook zeer beperkt (4 à 5 gevallen per jaar in de hele Europese Unie) (<http://www.who-rabies-bulletin.org/>).

Tot besluit is, volgens het Wetenschappelijk Comité, **de kans op introductie van rabiës in België zeer laag.**

¹ Handelsverkeer = commercieel verkeer vanuit een lidstaat; invoer = commercieel verkeer vanuit derde land; reis = dier dat zijn eigenaar/verantwoordelijke aangeduid door de eigenaar vergezelt

2. Schatting van de ernst van de gevolgen (impact) voor de diergezondheid (verspreiding van het virus bij honden/katten in België) of voor de volksgezondheid in geval van werkelijke introductie van rabiës in België.

De volgende risicopopulaties (of doelgroepen) worden in aanmerking genomen :

- honden, katten en fretten in camping of caravaning of andere verzamelplaatsen;
- jachthonden;
- honden, katten en fretten die deelnemen aan internationale tentoonstellingen of wedstrijden;
- aanvals- en verdedigingshonden;
- waakhonden voor kuddes;
- honden, katten en fretten in gezinswoningen.

De impact van de introductie van een door rabiës besmet dier in een verzamelplaats, een gezinswoning, een camping of een andere vakantieplaats of plaats voor vrijetijdsbesteding is miniem voor de diergezondheid en laag voor de volksgezondheid. Deze risicobeoordeling is gebaseerd op een inschatting van de gevolgen van rabiës door ANSES volgens een ordinale risicokwalificatieschaal gaande van 0 tot 9, waarbij “miniem” overeenkomt met het niveau 2 op de schaal van 0 tot 9 (AFSSA, 2008).

In het geval van introductie van een besmet dier in een gezinswoning, een camping of een andere vakantieplaats wordt de impact voor de gezondheid van het individu (bijv. houder, familielid) hoger ingeschat.

De impact van introductie van een besmet dier bij jacht-, aanvals- en verdedigingshonden of bij waakhonden van kuddes is miniem voor de diergezondheid en laag voor de volksgezondheid. Deze risicobeoordeling is gebaseerd op een inschatting van de gevolgen van rabiës door ANSES volgens een ordinale risicokwalificatieschaal gaande van 0 tot 9, waarbij “miniem” overeenkomt met het niveau 2 en “laag” met het niveau 5 op de schaal van 0 tot 9 (AFSSA, 2008).

Wat internationale tentoonstellingen en wedstrijden betreft, zouden de gevolgen voor de diergezondheid zeer laag zijn, aangezien het merendeel van deze dieren gevaccineerd zijn.

Het Wetenschappelijk Comité concludeert, op basis van de resultaten van de meerderheid van de hierboven evaluaties, dat **deze gevolgen laag zijn voor de volksgezondheid** (collectieve volksgezondheid) **en miniem voor de diergezondheid**.

3. Schatting van het risico op rabiës in risicopopulaties in België

Het risico op rabiës in risicopopulaties wordt bepaald door de kans op introductie ervan gecombineerd met de ernst van de gevolgen (impact) (AFSSA, 2008).

Volgens de door ANSES ontwikkelde methodologie geeft deze combinatie als resultaat dat **het risico op rabiës in België als extreem laag wordt beschouwd voor de volksgezondheid** (AFSSA, 2008) **en als bijna nul voor de diergezondheid** bij de geïdentificeerde doelgroepen (AFSSA, 2008).

Honden, katten en fretten die illegaal in gezinswoningen worden binnengebracht vormen echter het hoogste risico, gezien de impact ervan voor de gezondheid van het individu (gevaar voor infectie van de mens).

4. Schatting van het effect van een verplichte vaccinatie

Een verplichte vaccinatie van doelpopulaties in België zal geen invloed hebben op de kans op introductie van rabiës via de verschillende introductiewegen.

Vaccinatie van deze doelpopulaties zal leiden tot het verlagen van de gevolgen (impact), door het beperken van de verspreiding van het virus of van het risico op overdracht op de mens.

Echter, gezien het risico op introductie van rabiës als zeer laag en gezien het finaal risico op rabiës (punt 3) als extreem laag voor de volksgezondheid tot bijna nul voor de doelpopulaties beschouwd wordt, is een verplichte vaccinatie van deze doelpopulaties niet gegrond. Wat de honden, katten en fretten betreft die in gezinswoningen worden binnengebracht, is het risico voor de gezondheid van het individu hoger, maar dit verantwoordt een systematische verplichte vaccinatie niet.

Een goede manier om de gevolgen van een illegale introductie (handelsverkeer, invoer, reis) tegen te gaan en om op die manier het risico op rabiës in België te beperken is het sensibiliseren van het publiek (zie punt 3.3. Aanbevelingen)

3.3. Aanbevelingen

3.3.1. Aanbevelingen met betrekking tot de verplichte vaccinatie tegen rabiës

Het Wetenschappelijk Comité is van mening dat de verplichte vaccinatie tegen rabiës van honden, katten en fretten van Belgische oorsprong die op camping of caravaning in België verblijven niet noodzakelijk is. Het Comité is dezelfde mening toegedaan voor honden/katten/fretten van Belgische oorsprong die op andere plaatsen verblijven zoals vrijetijdsparken, verzamelcentra voor honden, in gezinswoningen, of voor particuliere doelpopulaties van honden. Dit beleid zou echter moeten gepaard gaan met de volgende acties:

- een informatie- en sensibiliseringscampagne van de betrokken actoren (het brede publiek, dierenartsen, enz.) zou moeten gerealiseerd worden waarbij de volgende punten benadrukt worden :
 - volgens de Europese wetgeving is vaccinatie van honden, katten en fretten verplicht bij elke introductie op het Belgische grondgebied (handelsverkeer, invoer, reis) en dit ongeacht de omstandigheden (camping, caravaning of andere). Vaccinatie is eveneens verplicht bij alle verkeer vanuit België naar bepaalde lidstaten, waaronder de buurlanden. Andere landen (Oostenrijk, Denemarken, Estland, Litouwen, Zwitserland, enz.) maken gebruik van een afwijking waardoor het voor hen mogelijk is pups/kittens die niet gevaccineerd zijn binnen te brengen². Wanneer het dier echter naar België terugkeert, moet het gevaccineerd zijn. Het is dus beter om het dier vóór het vertrek te vaccineren;
 - op basis van de sanitaire toestand en van een risicoevaluatie, bijvoorbeeld in geval van bevestiging van een geval van rabiës in België of wanneer de

² Het is enkel mogelijk uit België per vliegtuig te vertrekken, want de buurlanden van België verbieden het dat niet-gevaccineerde dieren op hun grondgebied binnenkomen. De enige manier om hun grondgebied te doorkruisen is per vliegtuig.

epidemiologische situatie in de buurlanden wijzigt, kan er onmiddellijk een verplichte vaccinatie worden georganiseerd bij dieren, overeenkomstig artikel 20 van het ontwerp KB betreffende de preventie en de bestrijding van hondsdolheid (*in voorbereiding*).

De belangrijke plaatsen voor deze sensibilisering zijn de Belgische (lucht)havens en deze van de landen van oorsprong, alsook alle plaatsen waar honden, katten en fretten kunnen worden verzameld.

- De beheerders van plaatsen van camping of caravaning en van iedere andere vakantieplaats of plaats voor vrijetijdsbesteding of verzamelplaats voor honden zouden gesensibiliseerd moeten worden zodat ze buitenlandse eigenaars van honden, katten en fretten eraan herinneren dat hun dier verplicht tegen rabiës gevaccineerd moet zijn en dat ze enkel honden, katten en fretten van buitenlandse oorsprong toelaten wanneer deze tegen rabiës gevaccineerd zijn, op basis van een paspoortcontrole.
- Om te controleren of de verplichte vaccinatie van honden, katten en fretten van buitenlandse oorsprong bij alle verkeer naar België wordt toegepast, wordt aanbevolen in het controleprogramma van het FAVV een aantal inspecties te voorzien in de plaatsen met het hoogst risico op aanwezigheid van niet-gevaccineerde dieren van buitenlandse oorsprong: verzamelcentra voor honden, camping of caravaning, vakantie- of vrijetijdscentra, tentoonstellingen of wedstrijden, enz. of iedere andere plaats die door de risicobeheerder relevant geacht wordt.

3.3.2. Aanbevelingen met betrekking tot de vrijwillige vaccinatie tegen rabiës

Het Wetenschappelijk Comité beveelt aan, ook op basis van een informatie- en sensibiliseringscampagne, een vrijwillige vaccinatie van honden, katten en fretten tegen rabiës aan te moedigen bij hun eigenaars, en dit al dan niet in het kader van vrijetijdsbesteding of vakantie op basis van de volgende argumenten :

- hoge effectiviteit van de vaccinatie;
- bescherming van het dier tegen een eventuele afzondering en onder toezicht plaatsen wanneer het dier bijt (verdacht dier), voor zover de serologische titerbepaling hoger is dan 0,5 UI/ml (zie hoofdstuk V van het KB in voorbereiding);
- preventie van hun dier tegen rabiës en bescherming tegen een eventuele euthanasie in geval van beet door een door rabiës verdacht dier of in geval hun dier zich in een haard van rabiës bevindt, voor zover de serologische titerbepaling hoger is dan 0,5 UI/ml (zie hoofdstuk V van het KB in voorbereiding);
- anticiperen voor het geval het dier het grondgebied moet verlaten en terugkomen (vakanties, bijvoorbeeld);
- de lage kostprijs van de vaccinatie.

Het is ook aangeraden de dierenartsen te sensibiliseren om hun klanten aan te moedigen hun dieren te vaccineren tegen rabiës.

Het Wetenschappelijk Comité vestigt er de aandacht dat na een primovaccinatie bij jonge honden, de titer van antirabiës antistoffen vrij snel kan verminderen (in ieder geval binnen de 3 jaar) en onder de 0,5 UI/ml kan dalen, waarbij mogelijk nog een vaccinale bescherming aanwezig blijft. In geval van titratie van de antilichamen, zullen deze dieren beschouwd worden als onvoldoende beschermd.

In dit geval leidt een tweede vaccinatie tot een verhoging en daarna een stabilisatie van de titer in antirabiës antilichamen.

De wetgeving inzake bijtende dieren zou ook in herinnering gebracht dienen worden (Hoofdstuk V van het KB in voorbereiding).

3.3.3. Aanbeveling met betrekking tot het behoud van het rabiës-vrije statuut van België

Het Wetenschappelijk Comité beveelt aan een passieve basisbewaking van de wilde fauna in België te garanderen om te bewijzen dat het land nog steeds vrij van rabiës is.

3.4. Onzekerheden

Dit advies is gebaseerd op expertopinie en op wetenschappelijke gegevens (Rabies Information System of the WHO Collaboration Centre for Rabies Surveillance and Research). Het onzekerheidsniveau van de wetenschappelijke gegevens is laag.

4. Besluit

Dit advies is gebaseerd op de huidige epidemiologische situatie betreffende rabiës, overwegende dat de vossenrabiës in België en in naburige landen uitgeroeid is en op Europees vlak een duidelijke afname kent, en dat in Europa het klassieke rabiësvirus niet circuleert bij honden.

Het Wetenschappelijk Comité is van mening dat de systematische vaccinatieplicht van honden ten zuiden van de grens van Samber-en-Maas niet langer noodzakelijk is, aangezien de vossenrabiës in België uitgeroeid is en gezien de gunstige epidemiologische toestand in West Europa.

Om dezelfde redenen en ook omdat het volgens de Europese wetgeving verplicht is bij elke introductie op het Belgische grondgebied (handelsverkeer, invoer, reis) honden, katten en fretten te vaccineren, beveelt het Wetenschappelijk Comité niet aan om deze honden, katten en fretten van Belgische oorsprong verplicht te vaccineren bij camping of caravaning op het Belgische grondgebied, en evenmin in andere omstandigheden zoals in vakantieparken, verzamelplaatsen van honden, in gezinswoningen of bij particuliere doelgroepen.

Het Comité herinnert eraan dat onmiddellijke vaccinatie kan worden opgelegd bij honden/-katten/-fretten op basis van een risicoevaluatie in geval van bevestiging van een geval van rabiës in België of in geval de epidemiologische situatie in de buurlanden wijzigt.

Om de gevolgen van illegale introductie van door rabiës besmette dieren en bijgevolg het risico op rabiës in België te beperken beveelt het Wetenschappelijk Comité aan sensibiliseringsacties bij het publiek en bij dierenartsen te voeren om eigenaars van honden, katten en fretten aan te moedigen om hun dieren vrijwillig te vaccineren tegen rabiës en hen op de hoogte te brengen van de Europese regels voor invoer en transport van honden, katten en fretten.

Bovendien beveelt het Wetenschappelijk Comité aan dat de bevoegde overheden inspecties programmeren in de meest risicovolle plaatsen waar niet-gevaccineerde

dieren afkomstig uit het buitenland aanwezig zijn (vb. campings), om de toepassing van de verplichte vaccinatie te controleren.

Voor het Wetenschappelijk Comité,

Prof. Dr. E. Thiry (Get.)
Voorzitter

Brussel, 25/09/2015

Referenties

AFSSA-**2008**. Plee L. (ed.), Hattenberger A.M. (ed.), Boisseleau D., Chartier C., Durand B., Ganiere J.P., Guillotin J., Lancelot R., Moutou F., Saergerman C., Thebault A., Toma B. Une méthode qualitative d'estimation du risque en santé animale. URL : <https://www.anses.fr/fr/system/files/SANT-Ra-MethodeRisque.pdf>

Advies 27-**2013** van het Wetenschappelijk Comité. Ontwerp van koninklijk besluit en ministerieel besluit betreffende de bestrijding van hondsdolheid (dossier SciCom 2013/18). URL: http://www.favv-afsca.fgov.be/wetenschappelijkcomite/adviezen/ documents/ADVIES27-2013_NL_DossierSciCom2013-18_000.pdf

Advies 20-**2005** van het Wetenschappelijk Comité. Evaluatie van het gevaar voor hondsdolheid in België op grond van de huidige epidemiologische situatie in Europa. Aanbevelingen in verband met mogelijke strategieën om een terugkeer van hondsdolheid in België te vermijden (dossier Sci Com 2005/26). URL: http://www.favv-afsca.fgov.be/home/com-sci/doc/avis05/ADVIES_20-2005_NL_DOSSIER%202005-26.pdf

Brochier B., Dechamps P., Costy F., Hallet L., Leuris J., Villers M., Peharpre D., Mosselmans F., Beier R., Lecomte L., Mullier P., Roland H., Bauduin B., Kervyn T., Renders C., Escutenaire S., Pastoret P.-P. Elimination de la rage en Belgique par la vaccination du renard roux (*Vulpes vulpes*). Ann. Méd. Vét., **2001**, 145, 293-305.

Robardet E. and Cliquet F. Review of the analysis related to rabies diagnosis and follow-up of oral vaccination performed in National Reference Laboratories in 2014, European Union Reference Laboratory for Rabies, ANSES, Nancy, June **2015**.

Leden van het Wetenschappelijk Comité

Het Wetenschappelijk Comité is samengesteld uit de volgende leden :

D. Berkvens, A. Clinquart, G. Daube, P. Delahaut, B. De Meulenaer, S. De Saeger, L. De Zutter, J. Dewulf, P. Gustin, L. Herman, P. Hoet, H. Imberechts, A. Legrève, C. Matthys, C. Saegerman, M.-L. Scippo, M. Sindic, N. Speybroeck, W. Steurbaut, E. Thiry, M. Uyttendaele, T. van den Berg

Belangenconflict

Er werden geen belangenconflicten vastgesteld.

Dankbetuiging

Het Wetenschappelijk Comité dankt de Stafdirectie voor de risicobeoordeling en de leden van de werkgroep voor de voorbereiding van het ontwerpadvies. De werkgroep was samengesteld uit :

Leden van het Wetenschappelijk Comité:	T. van den Berg (rapporteur), E. Thiry, C. Saegerman, D. Berkvens
Externe experts :	S. Van Gucht (WIV-ISP), B. Brochier (WIV-ISP)

Wettelijk kader van het advies

Wet van 4 februari 2000 houdende oprichting van het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen, inzonderheid artikel 8;

Koninklijk besluit van 19 mei 2000 betreffende de samenstelling en de werkwijze van het Wetenschappelijk Comité ingesteld bij het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen;

Huishoudelijk reglement, bedoeld in artikel 3 van het koninklijk besluit van 19 mei 2000 betreffende de samenstelling en de werkwijze van het Wetenschappelijk Comité ingesteld bij het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen, goedgekeurd door de Minister op 9 juni 2011.

Disclaimer

Het Wetenschappelijk Comité behoudt zich, te allen tijde, het recht voor dit advies te wijzigen indien nieuwe informatie en gegevens ter beschikking komen na de publicatie van deze versie.